

2. Kaneva N. Nation Branding: Toward an Agenda for Critical Research. *International Journal of Communication*. 2011. Vol.5. P. 117–141.
3. Traditional Knowledge and Intellectual property – Background Brief : WIPO. URL: https://www.wipo.int/pressroom/en/briefs/tk_ip.html (date of access: 2.05.2019)
4. Local and Indigenous Knowledge Systems : UNESCO. URL: <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/priority-areas/links/> (date of access: 2.05.2019).
5. Current issues in intellectual property. TRIPS, biodiversity, traditional knowledge, plants and life forms : WTO. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_issues_e.htm(date of access: 2.05.2019)
6. Convention on Biological Diversity: CBD. URL: <https://www.cbd.int/convention/text/>(date of access: 4.05.2019).
7. Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin: WIPO. URL: www.wipo.int/lisbon/en/legal_texts/lisbon_agreement.html(date of access: 4.05.2019).
8. Rimmer M. Indigenous Intellectual Property: A Handbook of Contemporary Research. Cheltenham (UK) and Northampton (Mass.): Edward Elgar Pub., 2015. 752 p.
9. Intellectual Property and Traditional Handicrafts. – Geneva : WIPO, 2016. – 4p.
10. Quality schemes explained : European Commission. URL: <http://https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained#tsg> (date of access: 5.05.2019).

АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА ТВОРИ АРХІТЕКТУРИ

Зеленько Л.О.

*магістрантка Черкаського національного університету
ім. Богдана Хмельницького*

Постановка проблеми. У теорії цивільного права загальновідомо, що провідним інститутом права інтелектуальної власності є авторське право. Авторське право є важливим інститутом сучасності, який має велике значення для суспільства, оскільки саме завдяки останньому реалізуються права людини. Важливим складником інституту авторського права є інститут авторського права в галузі архітектури[5]. Зазначений інститут потребує суттєвого реформування, удосконалення

та гармонізації своєї нормативної бази. Тобто, очевидним є той факт, що вищезазначені заходи неможливі без визначення таких понять як: твір архітектури, коло осіб, що володіють чи можуть потенційно володіти авторськими правами на об'єкти архітектури, а також здійснення аналізу їхнього правового статусу, що зумовлюється наявністю відповідних прав. Ось чому дослідження авторського права в галузі архітектури є актуальними.

Варто зазначити, що питання авторського права у галузі архітектури розглядали в наукових працях такі вчені: М.В. Гордон, Є.А. Греков, О.В. Дзера, В.С. Дроб'язко, Р.В. Дроб'язко, В.Я. Іонас, М.І. Нікітіна, О.А. Підопригора, О.О. Підопригора, Л.В. Пономарьова, С.В. Сарана, О.П. Сергєєв, В.І. Серебровський, О.О. Штефан, М.А. Шугурова та інші науковці. Тобто, дослідження авторського права на твори архітектури проводилось досить фрагментарно й сьогодні існує потреба в подальшому його продовженні [5].

Мета статті полягає у визначенні та дослідженні таких понять, як: твір архітектури, коло суб'єктів, що володіють чи можуть потенційно володіти авторськими правами на твори архітектури, здійсненні аналізу їхнього правового статусу, а також класифікації.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити те, що твір архітектури – твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо)[3]. Суб'єкти авторського права визначаються в Цивільному кодексі України (далі за текстом – ЦКУ). Так, відповідно до ст. 435 ЦКУ, первинним суб'єктом авторського права є автор твору. Суб'єктами авторського права є також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до договору або закону [1]. Також, слід звернути Вашу увагу на те, що перелік суб'єктів авторського права міститься в законі України “Про авторське право і суміжні права”, відповідно до ст. 7 якого, суб'єктами авторського права є автори творів, зазначених у Законі, їхні спадкоємці й особи, яким автори чи їхні спадкоємці передали свої авторські майнові права [2]. Як бачимо, нормативні положення ЦКУ та вищевказаного Закону майже не відрізняються. Обидва нормативно-правові акти спочатку визнають первинним суб'єктом авторського права автора твору, а вже потім наголошують на можливості існування інших суб'єктів авторського права, які набувають свої права на підставі договору або закону. Водночас зазначимо, що питання суб'єктів авторського права також висвітлюється в науковій літературі, а тому в контексті дослідження варто навести точки зору окремих учених. Так,

Б.С. Антімонов та Е.А. Флейшиць під суб'єктом авторського права розуміють особу, яка своєю творчою працею створила твір науки, літератури чи мистецтва. Характеризуючи правове становище автора як суб'єкта авторського права, Б.С. Антімонов та Е.А. Флейшиць виходять із розуміння об'єкта авторського права, визначеного законом [5]. Справедливим є твердження М.І. Нікітіної, яка вважає, що суб'єктом авторського права є особа, якій належить авторське право загалом чи в окремій його частині [5]. У свою чергу, В.С. Дроб'язко та Р.В. Дроб'язко зазначають, що суб'єктами авторського права є особи, яким належить авторське право на твір. При цьому авторське право виникає з інтелектуальної творчості. Оскільки остання може бути тільки плодом діяльності фізичної особи, первинним суб'єктом авторського права може бути тільки фізична особа, яка створила твір. Похідними суб'єктами авторського права можуть бути спадкоємці та інші правонаступники [11, с. 169]. Цікавою є позиція О.А. Підпригори, яка зауважує, що «право на авторство належить його дійсному творцеві, справжньому автору – тому, хто написав книгу, картину, створив музику, виліпив скульптуру, створив ландшафтний дизайн або розробив проєкт будинку. При цьому поняття автора твору й поняття суб'єкта авторського права не тотожні. Автором твору завжди буде його творець. Суб'єктом авторського права може виступати як автор, так і його спадкоємці або інші правонаступники незалежно від громадянства»[5]. Підсумовуючи вищевикладені точки зору, стосовно питання суб'єктів авторського права, варто наголосити, що суттєвих розбіжностей між ними немає. Натомість спільним для всіх дослідників є таке:

- первинним суб'єктом авторського права є особа, яка створила об'єкт авторського права;
- суб'єкти авторського права діляться на первинні й похідні;
- поняття автора твору й поняття суб'єкта авторського права не тотожні, оскільки останній включає в себе автора твору. Поряд із цим очевидно, що поняття «суб'єкт авторського права» включає в себе поняття «суб'єкт авторського права в галузі архітектури», а останнє є складником попереднього поняття. Тому на підставі вищевикладеного, враховуючи чинне законодавство й точки зору вчених-цивілістів, здійснивши аналіз вищевикладених понять, можемо зробити висновок, що під суб'єктом авторського права в галузі архітектури доцільно розуміти особу, яка в результаті своєї творчої праці створила об'єкт авторського права в галузі архітектури, її спадкоємців та осіб, яким автор або його спадкоємці передали свої майнові права [5].

Отже, поняття «суб'єкт авторського права в галузі архітектури» включає такі складники:

- автор (співавтор) об'єкта авторського права в галузі архітектури;
- спадкоємці автора об'єкта авторського права в галузі архітектури;
- особи, яким автор або його спадкоємці передали свої майнові права на об'єкт авторського права в галузі архітектури [2].

При цьому автор і співавтор належать до первинних суб'єктів, а решта – до похідних. Водночас необхідно відзначити, що суб'єкт авторського права в галузі архітектури визначається в Законі України «Про архітектурну діяльність», який містить правові та організаційні засади здійснення архітектурної діяльності. Так, відповідно до ст. 29 вищезазначеного Закону, особа (особи), творчою працею якої (яких) створено об'єкти архітектури як об'єкти авторського права, вважається автором (співавторами) цих об'єктів [3].

З наведеної статті нас стало відомо те, що законодавець до суб'єктів авторського права в галузі архітектури зараховує лише автора (співавтора) об'єкта архітектури, а між вищезгаданими нормативно-правовими актами, які регулюють суспільні відносини у сфері архітектурної діяльності, з приводу суб'єктів авторського права в галузі архітектурної діяльності наявні певні колізії. Спадкоємців автора об'єкта авторського права в галузі архітектури та осіб, яким автор або його спадкоємці передали свої майнові права на об'єкт авторського права в галузі архітектури, законодавець до суб'єктів авторського права в галузі архітектури в Законі України «Про архітектурну діяльність» не зараховує [3].

В частині переліку суб'єктів авторського права в галузі архітектури може призвести до певних проблем під час правозастосування норм у сфері суспільних відносин щодо створення творів архітектури. А тому з метою вдосконалення правового регулювання архітектурної діяльності ст. 29 «Об'єкти та суб'єкти авторського права в галузі архітектури» Закону України «Про архітектурну діяльність» у частині переліку суб'єктів авторського права в галузі архітектури доцільно доповнити наступними суб'єктами – спадкоємці автора об'єкта авторського права в галузі архітектури, інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори архітектури відповідно до договору або закону[5].

Отже, автором творів архітектури, так само як й інших об'єктів авторського права, можуть бути будь-які фізичні особи, незалежно від їхнього віку, стану здоров'я, громадянства, стану дієздатності й рівня освіти. Також, варто звернути увагу на те, що твори архітектури, так само як й інші об'єкти авторського права, можуть бути створені не

лише одним автором, а й водночас двома та навіть декількома. У такому разі мова йде про інститут співавторства, який має два види: неподільне співавторство – твір створений двома й більше співавторами, становить одне неподільне ціле, частини якого не мають самостійного значення; подільне співавторство – колективний твір є єдиним, проте він складається з частин, які мають самостійне значення, і при цьому відомо, хто зі співавторів створив ту чи іншу частину [5].

Чинне законодавство не містить переліку умов, за наявності яких можна говорити про співавторство. Однак у науковій літературі, як правило, окреслюють такі його ознаки (умови):

- творчий результат, створений спільною творчою працею співавторів, повинен бути єдиним цілим, таким, що не може існувати без складових частин;
- спільна праця співавторів має бути творчою: не визнаються співавторами особи, які надавали автору будь-яку технічну допомогу;
- має бути угода про спільну працю (форма угоди може бути усною чи письмовою);
- при роздільному співавторстві кожен із співавторів зберігає авторське право на свою частину, хоча водночас він є співавтором результату загалом;
- співавторство має бути добровільним;
- при нероздільному співавторстві об'єкт спільної праці може використовуватися лише за спільною угодою всіх співавторів;
- винагорода за використання об'єкта авторського права належить усім співавторам у рівних частках, якщо інше не передбачено угодою між ними [8, с. 166–167]. Необхідно вказати, що певні норми, які стосуються визначення наявності співавторства на твори архітектури, містяться в ст. 29 Закону України «Про архітектурну діяльність», де зазначається, що співавторами не можуть бути особи, які подають автору об'єкта архітектури технічну, консультаційну чи організаційну допомогу, або такі, що здійснюють організацію проектування й будівництва (реконструкції, реставрації, капітального ремонту), контроль за виконанням зазначених робіт [3].

Висновки. Враховуючи вищевикладене, варто зазначити те, що:

- твір архітектури – твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо) [4];
- під суб'єктом авторського права в галузі архітектури доцільно розуміти особу, яка в результаті своєї творчої праці створила об'єкт авторського права в галузі архітектури, її спадкоємців та осіб, яким

автор або його спадкоємці передали свої майнові права; 3) суб'єкти авторського права в галузі архітектури діляться на первинних і похідних. До першої категорії належать автор і співавтор; до другої – спадкоємці автора об'єкта авторського права в галузі архітектури, а також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори архітектури відповідно до договору або закону;

- з метою вдосконалення правового регулювання архітектурної діяльності ст. 29 «Об'єкти та суб'єкти авторського права в галузі архітектури» Закону України «Про архітектурну діяльність» у частині переліку суб'єктів авторського права в галузі архітектури, доцільно доповнити такими суб'єктами – спадкоємці автора об'єкта авторського права в галузі архітектури, інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори архітектури відповідно до договору або закону [5].

Отже, наявність зазначених норм є досить важливим моментом у регулюванні відносин щодо створення творів архітектури. Кожен із суб'єктів авторського права в галузі архітектури характеризується власним правовим статусом, що зумовлюється наявністю певних прав та обсягом правосуб'єктності.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312/#2312n>.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/379212/page?text=%E0%F0%F5%B3%F2>.
3. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20 травня 1999 року № 687-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/687-14>.
4. Рекомендації щодо забезпечення правомірності створення та використання творів архітектури Міністерства економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b2fa2348-98d5-4ba58c6e7963432eaff7&title=RekomendatsiiSchodoZabezpechenniaPravomirnostiStvorenniaTaVikoristanniaTvoriivArkhitekturi>.
5. Вербицька О.А. Наукова стаття на тему: Окремі питання правового статусу суб'єктів авторського права в галузі архітектури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/10/5.pdf>
6. Греков Є.А. Авторське право на твори архітектури : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право, сімейне право,

- цивільний процес, міжнародне приватне право» / Є.А. Греков. – К. : Б., 2007. – 20 с.
7. Правовий статус суб'єктів авторського права на твори архітектури [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intellect21.cdu.edu.ua/?p=326>.
 8. Бірюков І.А. Цивільне право. Частина перша : [курс лекцій] / І.А. Бірюков, Ю.О. Заїка, О.О. Підпригора. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2001. – 196 с.

ОХОРОНА УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ ТА ВИШИВАНКИ ПРАВОМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Попова Н.О.

*к.і.н., доцент, зав. кафедри ІВ та ЦПД,
Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького*

Сьогодні українська вишиванка, без якої не обходиться жодне національне свято, є невід'ємним елементом гардеробу кожного громадянина України. Однак українська вишиванка – не тільки деталь українського національного костюма, але й відомий в усьому світі модний український бренд.

Українські дизайнери та народні майстри активно експортують свою продукцію за кордон. А саме: Франція, Велика Британія, Італія, Німеччина, Росія, Канада, США і навіть Непал є поціновувачами українських вишиванок [1].

Утім така популярність вишиванки зумовила появу псевдоукраїнських вишиванок з Китаю та інших азійських країн, а також призвела до копіювання орнаментів українських народних вишиванок відомими будинками моди: Гучі, Валентино, Готьє, Гальяно та ін.

Отже, виникає питання, яким чином можлива охорона традиційного народного орнаменту українських вишиванок від копіювання з комерційною метою дизайнерами та майстрами інших країн.

Оскільки декоративне ткацтво є об'єктом інтелектуальної власності, а саме авторського права, пропонуємо розглянути охорону української народної вишивки та вишиванки правом інтелектуальної власності.

Перш ніж перейти до дослідження інструментів правової охорони вишиванок, потрібно розібратися з понятійним апаратом і з'ясувати, що таке вишивка і вишиванка?